

Fakereskedelmi szokványok.

írta: Fazekas Ferenc.

Felek között kötött ügylet feltételeit a kötlevelek tartalmazzák.

Valamilyen vitás kérdés elbírálásánál is elsősorban a kötlevél szövege, annak szelleme az irányt mutató.

Maga a kereskedelmi törvény főként a kereskedelmi ügyletekre vonatkozó általános határozmányokat tartalmazza ugyan, — intézkedései között találunk mégis a kötlevelek szűkös vagy hiányos kiállítása, vagy vitatható értelmezése esetére is kiegészítő általános normákat.

Magyarázatra, kiegészítésre szoruló vitás kötlevelek értelmezéséhez — ugyancsak pótlásul — felhasználhatók még — per analogiam — a tőzsdei áruüzleti szokások, — faanyagok adás-vételénél mégis legelső sorban az úgynevezett fakereskedelmi szokványok.

Különösen hasznos segítséget nyújthatnak ezen usanceok jogilag vitássá vált olyan esetekben, amikor a felek kötleveleikben bizonyos részletekkel kapcsolatban vagy egyáltalán nem, vagy nem kielégítően rendelkeznek. A kötlevelek nem eléggé világos részeinél, vagy véleményeltéréseknél egyaránt egységes felfogás érhető el általuk.

Hogy a fakereskedelmi szokványok vitás kötlevelek értelmezéséhez kiegészítő vagy pótlást képező forrásul jól felhasználhatók, az usanceok ezen szerepe még korántsem meríti ki azok főbb jelentőségét.

Fakereskedőknek egymásközi, vagy a fogyasztókkal történő ügyleteit ugyanis általánosságban a kereskedelmi törvény szabályozza, — sőt, ha az eladó történetesen nem kereskedő, hanem őstermelő, pl. erdőbirtokos, — ilyen ügyletek esetében a polgári törvénykönyv előírásai veendőek alapul. A fakereskedelemnek, mint közgazdaságunk egyik jelentős tényezőjének anyaga azonban oly dús, — a fa áruforgalmával kapcsolatos jogi terrénum pedig olyan hatalmas, hogy sem az említett kereskedelmi törvény, sem a polgári törvények, a dolog természeténél fogva, nem ölelhetik fel bonyolult részletekbe is mérően ezen igen fontos komplexumot.

A kereskedelmi törvény hézagait töltik ki így az usanceok akkor, amikor eladó és vevő közötti viszony legkisebb részletkérdéseit is szabályozzák.

A jogfejlődés rendes útja volt ez, mikor a törvényt hozó testületek által évszázadokon keresztül alkotott jog, az ügynevezett írott jog mellett idők folyamán lassan érvényt tudtak szerezni maguknak az eleinte tételesen össze sem állított fakeskedelmi szokványok is.

Maguk a kereskedelmi törvények is kifejezetten elismerték később ezen szokásoknak kiegészítő jogforrás jellegét.

A csak élő szavakon és hagyományokon alapuló usanceok a mindenkor fejlődő kereskedelmi élet biztonságát később már nem tudták kielégítően szolgálni.

A gyakorlati élet nem tudta nélkülözni a fakeskedelmet megfelelő mederbe terelő, le nem írott ezen speciális direktívák rendszerbe foglalását, — tehát a forgalom biztonsága érdekében összeállította, kodifikálta maga számára saját maga azokat.

A szokványok anyagának feldolgozása ott, ahol fatőzsdék felállítottak, azoknak hatáskörében hivatalosan eszközöltetett.

Másutt a megfelelő szaktekintéllyel és szakértelemmel bíró illetékes kereskedelmi és iparkamarák, továbbá az illetékes érdekképviseletek, facsarnokok, körzeti érdekeltségek gyűjtötték össze megbízható módon az idők folyamán gyakorlati úton kialakult ezen szokásokat, az előállott eltéréseket kiegyeztették, feldolgozták így azokat s ekként született meg csaknem minden országban, sőt egy-egy birodalomban külön-külön körzetekben is, az írásbeli úton is már kodifikált usanceok, a tételes fakeskedelmi szokványok.

A kereskedelmi szokványokat kodifikáló szervek természetesen a későbbiek folyamán is figyelemmel kísérik ezen usanceok sorsát.

Kötelességük ez elsősorban az említett testületekhez tartozó választott bíróságoknak, s valóban ők a legfőbb őrei a fakeskedelmi szokványoknak is. Új határozmányok felvétele, valamint a régieken szükségessé váló változtatások rendszerint szintén az ő iniciatívájukra történik.

Az usanceok megváltoztatásának legegyszerűbb útja pl. a fabörzén keresztül az, ha az illetékes főhatóság (kereskedelmi

minisztérium) jóvánagyása mellett a börzetanács megfelelő határozatot statuál.

A fakereskedelmi szokványok egyébként fő rendeltetésüket azáltal töltik be, hogy ügyletkötéseknél mindenkor megfelelő alapul használhatók fel.

Bizonyos rendszerességet hozva a faforgalmi ügyletekbe, a fakereskedelmet gyorsabbá és biztosabbá teszik.

Usanceok ismerete nélkül kissé gyakorlatlanabb erdőbirtokos — saját magának fölösleges költséget okozva, tévesen wainscotsként hirdetheti csekélyebb értékű tölgyanyagját, vagy megfordítva, kvalitásos árut olcsóbb osztályba sorozva, esetleg hátrányosabban értékesíthet.

Fakereskedelmi szokványok alapján szerkesztett kötlevelekben az érdekelteknek már nem is kell teljes részletességgel kiterjeszkedni minden apró körülményre, elégséges, ha csak az adott esetre vonatkozó különös és speciális megállapodásokat szögezik le, általánosságban pedig csak egyszerűen hivatkoznak egyéb részletekre vonatkozóan az usanceoknak idetartozó előírásaira.

Mennyivel megkönnyíti az üzletkötést, sőt a kötlevél szerkesztést is, ha usanceok alapján most már nem írjuk körül az egyes fogalmakat aprólékos részletességgel, hanem csak egyetlen szóval, például IIa tölgyrönk, jelöljük azt meg.

Érdekes, hogy a fakereskedelmi szokványoknak jelentősége a háborút követő óriási nyersanyaghiányok idején mérsékeltebb volt. A bajok 99%-ának forrása ugyanis csaknem mindenkor a minőségi kifogásolás esete. A termelés azonban azokban a kivételes időkben mennyiségileg sem tudta kielégíteni a kiéheztetett fogyasztást, ezért elhelyezhető volt akkor bármilyen minőségű áru is. Hamarosan megváltoztak azonban az idők. A fogyasztás farkasétvágya nemcsak betelt, sőt minimálisra redukálódott, mire túltermelés következett be.

A változott viszonyok következményeként megkezdődött az anstandok rettegett divatja. A felburjánzott minőségi kifogásolások pedig ismét előtérbe tolták a szokványok fontosságát.

Hazánkban az ezidőszerint közkézen forgó fakereskedelmi szokványokat fakereskedelmi érdekképviselőiteink 1926. év folyamán adták közre utóljára.

A volt monarchia területe gazdaságilag annyira összefüggő területeket képezett, hogy azoknak erőszakos szétválasztása után is megmaradt azoknak egymásra utaltsága. Így faanyagjainkat ma is onnan szerezzük be, ahonnan azokat évszázadok óta kaptuk: a Kárpátok hatalmas erdőségeiből.

A megváltozott viszonyoknál fogva azonban idegen impériumok alatt, idegen usanceok ottani érvénye nehezíti meg az amúgy is sok nehézséggel küzdő nemzetközi fakereskedelmet.

Fakereskedelmünknek tehát igazodni kell áruinak beszerzésénél a szomszédos külföldi usanceokhoz is. Mint ilyenek, elsősorban a pozsonyi, a brünni, prágai, zágrábi börzék fakereskedelmi szokványai, mindenekelőtt azonban a wieni usanceok bírnak előttünk jelentőséggel.

A kis Ausztriában az egyébként középeurópai jelentőségű 1927. évi bécsi usanceok mellett, még külön a karinthiai és külön az innsbrucki helyi szokványok is érvényben vannak, Németországban pedig 19 féle külön-külön szokvány — a megfelelő illetékességi területtel — bír lokális jelentőséggel, élén a berlini és a potsdami kereskedelmi és iparkamara területére megállapított fakereskedelmi szokványokkal.

Ezen 19 féle németbirodalmi szokványcsoport — a különféle kisebb-nagyobb tartományok speciális igényeinek és szokásainak megfelelően — az egyes részleteknél itt-ott eltérő is, azonban van nagyon sok közös gondolatuk és egyöntetű eljárás is sűrűn fordul elő bennük, úgyhogy a nagy német fakereskedelmi érdekeltségeknek azon törekvése, hogy ott is idővel az egész Németbirodalomra érvényes egységes szokvány-típus állíttassék össze és fogadtassék el, — nem sok idő múlva nagyobb nehézség nélkül talán keresztülvihető lesz ott is.

A középeurópai fakereskedelem helyzetét a nagyszámú szokványok ezen tarka össze-visszasága érthető módon hátrányosan befolyásolja. Komplikálja a helyzetet, hogy az üzletet kötő felek kötleveleikben szabad választásuk szerint állapodhatnak meg egyik vagy másik usance-kategóriában. Nem lehet csodálkozni ezek után azon sem, ha a szomszédos országok

szokványait keresztül-kasul használják, ha ezen szokványok egyes helyeken egymásba folynak, majd másutt elválnak, ismét másutt a gyakorlatban egymásra bizonyos kölcsönhatást gyakorolnak.

A szokványok különbözősége lépten-nyomon nehézségeket képes okozni. Sok bíróság előtti vita, sok levelezgetés elkerülhető lenne, ha nemzetközi ügyletek kötésekor hivatkozni lehetne egységesített usanceokra, ha ilyen szerződések hézagos részeinél alkalmazni lehetne egyöntetű szokványokat.

Hányszor fordul elő ügyletkötéskor, hogy az egyik szerződő fél saját termelőterületén mindenkinek vérébe átment, ott meggyökeresedett szokványokat mint magától értetődőket vesz alapul, míg ugyanezen usanceok érvényét a másik fél vitatja, vagy elutasítja.

Gyakori eset az is, hogy termelők vagy nagykereskedők áruik minőségét eltérően nevezik meg és az áru kvalitását az azért kért árral hozzák összhangba, mikor is már a minőséget ez esetben inkább annak ára mutatja, nem pedig a minőség szabatos körülírása. Ezzel szemben azonban a kiskereskedő vagy fogyasztó, aki speciális céljaira minőségi körülírás alapján rendel, a kapott árut mégsem tudja speciális céljaira felhasználni, mert csalódott ezen minőségben.

Csak eltérő szokványok mellett keletkezhetnek a kötelevekben lefektetett egyes fogalmak körül utólagos nézeteltérések, félreértések és végül — pörök.

Összefüggő gazdasági területeken — nemzetközi viszonylatokban is — ezen eltérő szokványok egyszerűsítésének és egységesítésének gyakorlatilag óriási jelentősége lenne.

(Folytatjuk.)